

رابطه سرمایه اجتماعی و فرهنگی والدین با مهارت‌های اجتماعی فرزندان:

نقش واسطه‌ای سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات منفی کودکان*^۱

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۸/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۲/۲۵

علیرضا شریفی اردانی^۲، فرهاد خرمائی*^۳

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: والدین در شکل‌گیری مهارت اجتماعی فرزندان نقش بسیار مهمی دارند، از این رو هدف پژوهش حاضر، تبیین مهارت‌های اجتماعی فرزندان بر اساس سرمایه اجتماعی و فرهنگی والدین با توجه به نقش واسطه‌ای سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات منفی فرزندان بود.

روش: روش پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی و جامعه آماری والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر یزد در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ بود. حجم نمونه ۵۰۰ نفر و با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شدند که در نهایت ۴۱۹ نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند. ابزار پژوهش شامل پرسشنامه‌های مهارت‌های اجتماعی، سبک‌های برخورد والدین با هیجانات منفی فرزندان، سرمایه اجتماعی خانواده و سرمایه فرهنگی بود. از نرم‌افزار SmartPls3 نیز جهت تجزیه و تحلیل مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان داد که سرمایه اجتماعی هم به‌طور مستقیم ($\beta=0/26, p < 0/001$) و هم به‌واسطه سبک‌های حمایتی ($\beta=0/044, p < 0/009$) و غیر حمایتی ($\beta=0/013, p < 0/013$)، برخورد با هیجانات فرزندان، منجر پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی فرزندان می‌گردد. سرمایه فرهنگی به‌طور مستقیم با سبک‌های حمایتی ($\beta=0/11, p < 0/043$) برخورد با هیجانات فرزندان ارتباط دارد و همچنین سرمایه اجتماعی ($\beta=0/22, p < 0/001$) نیز نقش قابل توجهی در تبیین نحوه برخورد والدین با هیجانات فرزندان داشت. شاخص‌های برازش مدل بعد از اصلاح ($SRMR=0/089$ و $NFI=0/61$) نیز نشان داد که مدل مذکور برازش مناسبی دارد.

نتیجه‌گیری: به‌طور کلی برخورداری از سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی موجب تغییرات ذهنی و رفتاری کنشگران اجتماعی (والدین و فرزندان) می‌شود و این تغییرات خود را در سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات و همچنین مهارت اجتماعی فرزندان نشان می‌دهد.

کلمات کلیدی: سرمایه اجتماعی، سرمایه فرهنگی، مهارت اجتماعی، اجتماعی سازی هیجانی، سبک برخورد والدین

* این مقاله برگرفته از پایان‌نامه دکتری نویسنده اول است.

۲. دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

۳. دانشیار گروه روانشناسی تربیتی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران

Email: Khormaei@shirazu.ac.ir مسئول

The Relationship between Parents Social and Cultural Capital with Children's Social Skills: The Mediating Role of Parents' Styles in coping styles with children's negative emotions*¹

Alireza Sharifi Ardani²

Farhad Khormaei^{3*}

Original Article

Abstract

Introduction: Parents have a very important role in the formation of social skills in their children, hence The purpose of this study is to explain the social skills of children based on the Parent's Social Capital and Cultural Capital of parents concerning the mediating role of coping styles with children's negative emotions (CCNE).

Methods: The research method is a descriptive correlation. The statistical population was the parents of primary school students in Yazd in the academic year 2020-2021. The sample size was 500 people who were selected with the multi-stage cluster sampling method and 419 people completed the questionnaires. Research measurement included the Social skills rating system, CCNES, Family Social Capital, and cultural Capital Scale. SmartPls3 software was also used to analyze the data by structural equation modeling.

Result: The results showed that social capital, both directly ($\beta=0.26$, $P=0.002$) and in a process due to supportive ($\beta=0.044$, $P=0.009$) and non-supportive CCNE ($\beta=0.033$, $P=0.013$) can predict children's social skills. Cultural capital is directly ($\beta=0.11$, $P=0.043$) related to supportive CCNE. Social capital can play a significant role in explaining how parents deal with their children's emotions ($\beta=0.22$, $P=0.001$) and in some way affect their children's emotional socialization. Model fitness indices ($NFI=0.61$, $SRMR=0.089$) also showed that the model has an acceptable fitness.

Conclusion: In general, having more of these social and cultural capitals causes mental and behavioral changes in social actors (parents and children) and these changes are reflected in parents' styles in dealing with emotions as well as children's social skills.

Keywords: Social Capital, cultural capital, social skills, emotional socialization, parents coping styles

1.* The article is derived from first author, s PhD thesis.

2. PhD Student, Department of Educational Psychology, psychology and Educational Science Faculty, University of Shiraz, Shiraz, Iran

3. Associate Professor, Department of Educational Psychology, psychology and Educational Science Faculty. University of Shiraz, Shiraz, Iran

*Corresponding Author: Email: Khormaei@shirazu.ac.ir

مقدمه

مهارت‌های اجتماعی^۱ از جمله موضوعاتی است که از دیرباز در کانون توجه پژوهش‌گران و برنامه‌ریزان تعلیم و تربیت بوده است. در متون پژوهشی، مهارت‌های اجتماعی به‌عنوان رفتارهای موردقبول اجتماع تعریف می‌شود که منجر به ارتباط با دیگران و بهبود کیفیت زندگی می‌شود (کینگری، اردلی و اسکار پلو، ۲۰۲۰ و آدبسی، آیروهام و آموی، ۲۰۱۴). افرادی که فرصت‌های اجتماعی شدن با دیگران را کمتر تجربه می‌کنند، مهارت‌های اجتماعی کمتری در برخورد اجتماعی دارند و از سویی شکست در اجتماعی شدن منجر به اجتناب از تعاملات اجتماعی می‌شود (هنریکه، ۲۰۱۶). این افراد سطوح قابل توجهی از اضطراب اجتماعی را تجربه می‌کنند و اغلب در برقراری ارتباط با دیگران مشکل دارند و ممکن است توانایی‌های لازم را برای نشان دادن علائم اجتماعی و رفتار مناسب نداشته باشند (آنجلیکو، کریپا، جوز و لورپرو، ۲۰۱۳). کودکان با ضعف در مهارت‌های اجتماعی پرخاشگر، تندخو و منزوی هستند و مورد تنفر دیگران قرار گرفته و توان همکاری مؤثر با دیگران را ندارند، آن‌ها به‌شدت در معرض خطرات جسمی، روحی، اخراج از مدرسه و غیره هستند (کایونگلی و سانجو، ۲۰۲۰). مهارت‌های اجتماعی افراد را قادر می‌سازد از دیگران کمک بخواهند، نیازهای خود را با روش‌های مناسب برطرف سازند، در کنار دیگران به سر ببرند و دوست‌یابی کنند، روابط سالمی را ایجاد کنند، از خود حفاظت کرده و به‌طور کلی بتوانند با جامعه ارتباط هماهنگ برقرار کنند (کمپر-درمارکو، شانکمن، فاری، لارنسو شوارتز - ۲۰۲۰ و تیرنی، دود و گرین، ۲۰۱۶). یکی از مهم‌ترین وظایف خانواده، اجتماعی کردن کودکان است و خانواده اولین زمینه‌ی اجتماعی را برای کودکان فراهم می‌کند (برونفن برونر و موریس، ۲۰۰۶). جهت نشان دادن نقش حیاتی خانواده در اجتماعی شدن فرزندان نظریه سیستم‌های بوم-شناختی^{۱۰} رشد انسانی برونفن برونر و موریس (۲۰۰۶)، کودک را در درون دویاری متحدالمركز قرار می‌دهد که زمینه‌های مختلف اجتماعی شدن را نشان می‌دهد که در این بستر کودک مهارت‌های اجتماعی را نیز دریافت می‌کند. برونفن برنر در نظریه تجدیدنظر شده خود با عنوان مدل زیست‌بوم‌شناختی^{۱۱} (برونفن برنر و موریس، ۲۰۰۶) تأکید ویژه‌ای بر فرایندهای مجاورتی^{۱۲} چون تعامل والد-فرزند دارد، از این‌رو پژوهش حاضر نیز به پیروی از نگاه سیستمی برونفن برونر و

1. social skills
2. Kingery, Erdley & Scarpulla
3. Adebisi, Iroham & Amwe
4. Henriques
5. Angélico, Paulo, Alexandre & Loureiro
6. Kyung Lee & Sun Joo
7. Kamper-DeMarco, Shankman, Fearey, Lawrence, & Schwartz-Mette
8. Tierney, Dowd & Green
9. Bronfenbrenner & Morris
10. ecological systems
11. bioecological model
12. proximal processes

موریس (۲۰۰۶)، سعی در بررسی فرایندهای مجاوری چون تعامل والد-کودک در موقعیت‌های هیجانی به‌عنوان عوامل مؤثر در مهارت‌های اجتماعی کودکان دارد به‌طوری‌که کودکان در این محیط در مورد تعامل و هیجانات یاد می‌گیرند و به تمرین برای رشد مهارت‌های هیجانی-اجتماعی می‌پردازند. اجتماعی شدن کودک به لحاظ هیجانی نیز از موضوعاتی است که اخیراً توجه بسیاری از محققان را به خود جلب نموده است و تحت عنوان اجتماعی سازی هیجانی^۱ منجر به پژوهش‌های زیادی گشته است (مک نیل و زمن^۲، ۲۰۲۱؛ آیزنبرگ^۳، ۲۰۲۰؛ گودلسکی، عیدن، شیزلر و لیوینگستون^۴، ۲۰۲۰؛ دنهام، فریر، باست^۵، ۲۰۲۰ و والنته، سواسون، دلای، فراسر و پارکر^۶، ۲۰۲۰).

در اجتماعی سازی هیجانی والدین با شناسایی و شناخت هیجانات کودکان، بحث در مورد اهمیت هیجان‌ها، الگوسازی رفتارهای هیجانی، از جمله بیان و تنظیم هیجان و تنظیم فضای هیجانی خانواده می‌تواند به اجتماعی شدن فرزندان به لحاظ هیجانی کمک کنند (آیزنبرگ، کامبرلند و اسپینارد^۷، ۱۹۹۸ و آیزنبرگ، ۲۰۲۰). اجتماعی شدن هیجانی برای بسیاری از نتایج رشدی فرزندان مهم است، چراکه هیجانات بخشی از بافت روابط روزمره بین فردی و زندگی اجتماعی است و اجتماعی سازی هیجانی، شرایط مناسب را برای تعامل مناسب با همسالان، تنظیم هیجانات، ابراز هیجانات در موقعیت‌های اجتماعی پویا و در حال تغییر و تحول، ایجاد می‌کند و به‌نوعی منجر به شایستگی اجتماعی و هیجانی در کودک می‌شود (آیزنبرگ، ۲۰۲۰؛ والنته و همکاران، ۲۰۲۰؛ کوآی و همکاران، ۲۰۲۰؛ سارنی^۸، ۱۹۹۹؛ گارنر^۹، ۱۹۹۹ و آیزنبرگ، کامبرلند و اسپینارد، ۱۹۹۸).

والدین در واکنش به هیجانات منفی فرزندان سبک‌های گوناگونی دارند به‌طوری‌که فابز^{۱۰}، آیزنبرگ و برنزوویگ^{۱۱} (۱۹۹۰) شش سبک واکنش والدین به هیجانات منفی فرزندان را معرفی کردند، این سبک‌ها شامل: واکنش متمرکز بر مسئله^{۱۲} (PFR) به‌عنوان مثال، «به کودک کمک می‌کنم تا این‌که دوچرخه را که خراب شده، درست کند.» و واکنش متمرکز بر احساسات^{۱۳} (EF) به‌عنوان مثال، «کودکم را آرام می‌کنم و تلاش می‌کنم که همه چیز را در مورد تصادفش فراموش

1. emotional socialization
2. McNeil & Zeman
3. Eisenberg
4. Godleski, Eiden, Shisler & Livingston
5. Denham, Ferrier & Bassett
6. Valiente, Swanson, DeLay, Fraser & Parker
7. Cumberland & Spinrad
8. Saarni
9. Garner
10. Fabes
11. Bernzweig
12. problem-focused reaction (PFR)
13. emotion-focused reaction (EFR)

کند» واکنش تشویق ابراز هیجانی^۱ (EE) به‌عنوان مثال، «کودکم را تشویق می‌کنم که در مورد ترس‌های خود صحبت کند». واکنش‌های به حداقل رساندن (کمینه‌سازی)^۲ (MR) به‌عنوان مثال، «به فرزندم می‌گویم که او بیش از حد واکنش نشان می‌دهد». پاسخ همراه با پریشانی (DR) به‌عنوان مثال، «به دلیل واکنش‌های فرزندم احساس ناراحتی و آزرده‌گی می‌کنم»؛ واکنش‌های تنبیهی^۳ (PR) به‌عنوان مثال، «به فرزندم می‌گویم که گریه کردن را بس کند وگرنه تا مدتی اجازه دوچرخه‌سواری به او نمی‌دهم».

بلسکی^۴ (۱۹۸۴) در مدل فرآیند فرزند پروری^۵ اظهار داشت، فرزند پروری به شکلی چندبعدی تعیین می‌شود و تحت تأثیر ویژگی‌های والدین، کودک و بافت اجتماعی خانواده قرار دارد. والدین در اجتماع به‌طور پیوسته از منابع فرهنگی و اجتماعی بازخورد اطلاعاتی و اصلاحی دریافت می‌کنند که در نحوه فرزند پروری آن‌ها مؤثر است. یکی از این منابع سرمایه اجتماعی^۶ است که در تعریفی پتنام^۸ (۲۰۰۰) آن را مجموعه‌ای از مفاهیم مانند اعتماد، هنجارها و شبکه‌ها می‌داند که موجب ایجاد ارتباط و مشارکت بهینه اعضای یک جامعه می‌شود. از نظر وی اعتماد و ارتباط متقابل اعضا در شبکه‌ها به‌عنوان منافع هستند که در کنش‌های اعضای جامعه موجود است. کلمن^۹ (۱۹۹۰) سرمایه اجتماعی خانواده را که نشان‌دهنده یک گروه، شبکه اجتماعی و روابط بین افراد بالغ و کودکان است مورد توجه قرار داد که برای کودک در حال رشد بسیار مهم است. وی دو نوع سرمایه اجتماعی خانواده را از هم تفکیک نموده است، سرمایه اجتماعی درون خانواده و سرمایه اجتماعی بیرون خانواده. سرمایه اجتماعی درون خانواده شامل زمانی است که والدین با یکدیگر و با فرزندشان می‌گذرانند (ارتباطات درون خانواده). سرمایه اجتماعی بیرون خانواده به روابط خارج از خانواده و در درون اجتماع کلی‌تر، اطلاق می‌شود که هنجارهای قوی‌تری برای کمک به اعضای خانواده نسبت به اعضای غیر خانواده به وجود می‌آورد که می‌تواند شامل ارتباط و تعامل با گروه‌ها و نهادهایی همچون خویشاوندان، همسایگان، ارتباط با اولیاء و مربیان و مسئولان مدرسه باشد (کلمن، ۱۹۹۰).

پژوهشگران نشان دادند که سرمایه‌ها اجتماعی به‌طور فزاینده‌ای بر پیامدهای اجتماعی کودکان تأثیر می‌گذارند (پارسل، دوفر و زیتو، ۲۰۱۰، و پارسل و دوفر، ۲۰۰۱). به‌طوری‌که سرمایه‌های اجتماعی خانواده دارای اثراتی قوی بر مهارت‌های اجتماعی است و می‌تواند منجر به

1. expressive encouragement (EE)

2. minimization reactions (MR)

3. punitive reactions (PR)

4. Belsky

5. parenting process model

6. multiply determined

7. social capital

8. Putnam

9. Coleman

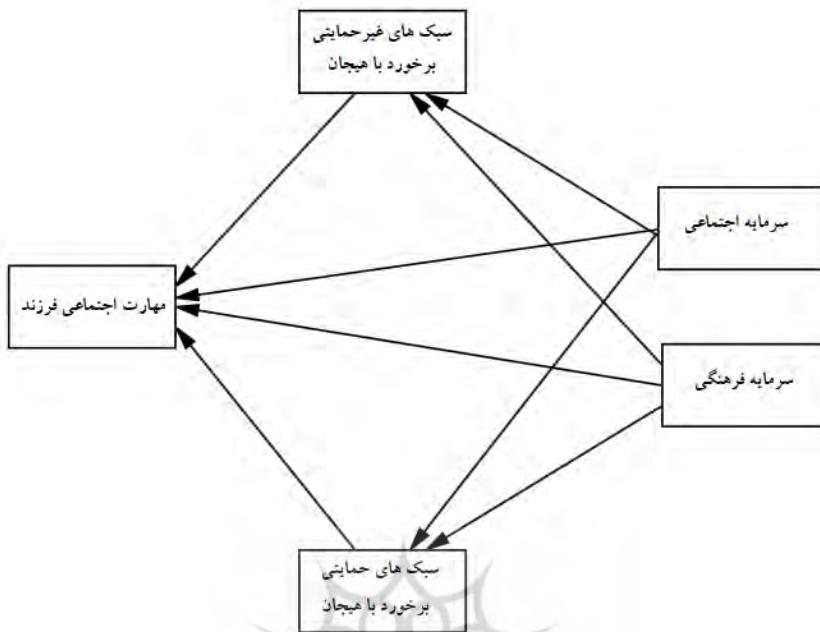
10. Parcel, Dufur & Zito

سازگاری اجتماعی بیشتر کودکان شود (پارسل، دوفر و زیتو، ۲۰۱۰). در پژوهش حاضر سرمایه اجتماعی خانواده به‌عنوان پیش‌آیندی برای سبک‌های والدین در واکنش به هیجانات منفی فرزندان و نیز برای مهارت‌های اجتماعی آنان در نظر گرفته می‌شود.

بوردیو^۱ (۱۹۸۴) در بحث از عوامل مؤثر بر زندگی اجتماعی فرد، علاوه بر سرمایه‌های اقتصادی و اجتماعی به نقش سرمایه فرهنگی^۲ نیز توجه می‌کند. وی تصریح کرد که برخلاف سرمایه اقتصادی، سرمایه فرهنگی نیز نقشی مهم اما لطیف در وضعیت اجتماعی هر فرد ایفا کرده است و سرمایه فرهنگی را آشنایی با فرهنگ مشروع در جامعه می‌دانست (بوگرا، واتسون و ونتریگیو، ۲۰۲۰). سه منبع سرمایه فرهنگی شامل سرمایه فرهنگی عینیت یافته^۳، درونی شده^۴ (ذهنیت یافته) و نهادینه شده^۵ است. در این بین منابع عینیت یافته شامل کتاب‌ها، آثار هنری، موسیقی و کالاهای فرهنگی و غیره است، درحالی‌که منابع ذهنیت یافته شامل زبان، شیوه‌ها و ترجیحات هستند. منابع نهادینه شده نیز شامل مدارج تحصیلی، مدارک تحصیلی و آموزشی هستند (بوگرا، واتسون و ونتریگیو، ۲۰۲۰). در پژوهش حاضر سرمایه فرهنگی نیز به‌عنوان یکی از متغیرهای برون‌زا مدل در نظر گرفته می‌شود و در کنار سرمایه اجتماعی به‌عنوان پیش‌آیندی برای سبک‌های والدین در واکنش به هیجانات منفی فرزندان و همچنین مهارت‌های اجتماعی آنان در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین پژوهش حاضر به دنبال فهم این است که آیا سرمایه اجتماعی خانواده و سرمایه فرهنگی والدین می‌تواند به‌طور مستقیم و یا به واسطه‌ی سبک‌های والدینی در واکنش به هیجانات منفی کودکان، نقش پیش‌آیند برای مهارت‌های اجتماعی فرزندان داشته باشند؟ بنابراین پژوهش حاضر فرض را بر این قرار می‌دهد که سرمایه‌های فرهنگی و سرمایه‌های اجتماعی به واسطه‌ی سبک‌های برخورد والدین با هیجان‌های فرزندان می‌تواند تبیین‌کننده مهارت اجتماعی فرزندان باشد. مدل مفهومی پژوهش در شکل شماره (۱) مشاهده می‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Bourdieu
2. cultural capital
3. Bhugra, Watson & Ventriglio
4. objective
5. embodied
6. institutionalized

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش

این پژوهش از نوع توصیفی-همبستگی است. برای بررسی فرضیه‌های پژوهش از روش تحلیل معادلات ساختاری استفاده شد. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه والدین دانش‌آموزان مقطع ابتدایی شهر یزد بودند که در سال تحصیلی ۱۳۹۹-۱۴۰۰ مشغول به تحصیل بودند. تعداد کل دانش‌آموزان مقطع ابتدایی در نواحی دوگانه شهر یزد ۸۴۳۱۴ نفر بودند که ناحیه ۱ دارای ۳۹۹۶۱ دانش‌آموز (۱۹۹۶۲ دختر؛ ۱۹۹۹۹ پسر) و ناحیه ۲ دارای ۴۴۳۵۳ دانش‌آموز (۲۱۱۶۶ دختر؛ ۲۳۱۸۷ پسر) بودند. از این جامعه بنا برنظر کلاین^۱ (۲۰۱۵) مبنی بر انتخاب حجم نمونه بر اساس ۱۰ تا ۲۰ نفر در ازای هر پارامتر، نمونه‌ای به حجم ۵۰۰ مشارکت‌کننده به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای (چندمرحله‌ای) انتخاب است، بدین منظور فهرستی از مدارس تهیه شد و با رعایت نسبت جنسیت، پایه تحصیلی جمعیت هر منطقه، مدارس انتخاب شد و بعد از انتخاب مدارس به‌طور تصادفی کلاس‌ها انتخاب شده و از طریق دانش‌آموزان، والدین آن‌ها جهت شرکت در پژوهش انتخاب شدند. از این تعداد ۴۱۹ نفر پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند. لازم به ذکر است با توجه به همه‌گیری بیماری کرونا پرسشنامه‌ها به‌صورت آنلاین طراحی و در اختیار والدین قرار

1. Kline

گرفت و همچنین به منظور رعایت ضوابط اخلاقی پژوهش علاوه بر راهنمایی‌های لازم که در دستورالعمل پرسشنامه‌ها ارائه شد، به شرکت‌کنندگان اطمینان داده شد که اطلاعات فقط در راستای اهداف مطالعه و بدون ذکر مشخصات هویتی مورد استفاده واقع خواهد شد، مشارکت‌کنندگان فرم رضایت آگاهانه برای شرکت در پژوهش را نیز تکمیل کردند. در این پژوهش سرمایه‌های فرهنگی و سرمایه اجتماعی به‌عنوان متغیر برون‌زا، سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات منفی به‌عنوان متغیر واسطه‌ای و مهارت‌های اجتماعی فرزندان به‌عنوان متغیر درون‌زا مورد بررسی قرار گرفت. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss نسخه ۲۳ و همچنین جهت انجام معادلات ساختاری از نرم‌افزار SmartPLS 3 استفاده شد.

ابزارهای پژوهش

الف) مقیاس شیوه‌های برخورد والدین با هیجانات منفی فرزندان^۱ (CCNES): در پژوهش حاضر جهت سنجش سبک‌های برخورد با هیجانات منفی کودکان از مقیاس شیوه‌های برخورد با هیجانات منفی فرزندان (CCNES) (فابز، آیزنبرگ و برنزوویگ، ۱۹۹۰) استفاده شد. این مقیاس یک مقیاس خود گزارشی است که از ۱۲ سناریوی فرضی از موقعیت‌های اجتماعی تشکیل شده است که فرزندان دچار هیجانات منفی و پریشانی می‌شوند. این ۱۲ سناریو ۶ سبک واکنش به هیجانات منفی فرزندان را مورد اندازه‌گیری قرار می‌دهد که شامل روش مسئله محور، هیجان محور، تشویق ابراز هیجان، کمینه‌ساز، تنبیهی و پریشانی است. این مقیاس در یک طیف لیکرت ۷ درجه‌ای (۱ بسیار بعید تا ۷ بسیار محتمل) نمره‌گذاری می‌شود. فابز پولین^۲، آیزنبرگ و مادن-دردیچ^۳ (۲۰۰۲)، آلفای کرونباخ برای این ۶ سبک برخورد را بین ۰/۶۹ تا ۰/۸۵ محاسبه کرده‌اند و همچنین در پژوهش آنان روایی محتوایی CCNES از لحاظ نظری با سایر مقیاس‌های مشابه دیگر سازگار و همگرا بود. با توجه به این که این مقیاس هنوز در جامعه ایران هنجاریابی نشده است، در پژوهش حاضر جهت استفاده از این ابزار پس از ترجمه و بررسی روایی صوری و محتوایی تحلیل عامل تأییدی به روش PLS-SEM صورت گرفت که شاخص‌های برازش مدل در سطح قابل قبولی قرار داشت (SRMR=۰/۰۸۹ و NFI=۰/۶۸) و پایایی به روش آلفای کرونباخ برای روش مقابله مسئله محور ۰/۷۲؛ روش متمرکز هیجانات ۰/۶۷؛ روش تشویق ابراز هیجان ۰/۶۳؛ روش به حداقل رساندن (کمینه‌سازی) ۰/۶۲؛ واکنش‌های تنبیهی ۰/۶۶ و برای واکنش پریشانی ۰/۶۲ محاسبه شد و همچنین میزان آلفای کرونباخ برای نمره کل CCNES برابر با ۰/۷۷ بود.

1. Coping With Children's Negative Emotions Scale -Fabes, Eisenberg & Bernzweig (1990)

2. Poulin

3. Madden-Derdich

ب) پرسشنامه مهارت‌های اجتماعی گرشام و الیوت (SSRS) (نسخه والدین):^۱

این پرسشنامه توسط گرشام و الیوت (۱۹۹۰) تهیه شد و فراوانی رفتارهای مؤثر بر رشد کفایت اجتماعی و انطباق دانش‌آموز در خانه و مدرسه را اندازه‌گیری می‌کند. این مقیاس دارای ۳۶ گویه و ۴ مؤلفه است. مؤلفه‌های این مقیاس شامل مؤلفه همکاری (رفتارهایی مانند کمک به دیگران و پیروی از قوانین و مقررات)؛ مؤلفه جرئت‌مندی (رفتارهایی مانند درخواست اطلاعات از دیگران، معرفی خود و واکنش نسبت به دیگران)؛ مؤلفه خودکنترلی (رفتارهایی که در موقعیت‌های بحرانی بروز پیدا می‌کنند، مانند پاسخ مناسب به خشم دیگران)؛ و مسئولیت‌پذیری (رفتارهایی که نشان‌دهنده مسئولیت‌پذیری در قبال وظایف و موقعیت‌ها) است. این مقیاس در یک طیف لیکرت ۳ درجه‌ای (۰ هرگز، ۱ گاهی، ۲ اغلب) نمره‌گذاری می‌شود. گرشام و الیوت (۱۹۸۹)، پایایی این مقیاس را به روش آلفای کرونباخ بین ۰/۷۰ تا ۰/۹۵ گزارش کردند. در پژوهشی دیگر گرشام، الیوت، ونس و کوک^۲ (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی روایی واگرا و همگرا این مقیاس پرداختند و نشان دادند که مقیاس مهارت اجتماعی و خرده مقیاس‌های آن با شاخص مشکلات رفتاری^۳ دارای همبستگی منفی (۰/۴۵- تا $r=-0/74$)، با مقیاس مشکلات درونی سازی شده^۴ همبستگی (۰/۲۶- تا $r=-0/72$) و با مقیاس مشکلات برونی‌سازی شده^۵ همبستگی (۰/۳۶- تا $r=-0/84$) است که نشان‌دهنده روایی واگرا و این مقیاس و خرده مقیاس‌هایش رابطه‌ای مثبت با مقیاس‌های خودکنترلی (۰/۴۱ تا $r=0/69$)^۶، اشتیاق^۷ (۰/۲۸ تا $r=0/71$) و همدلی^۸ (۰/۳۲ تا $r=0/57$) را نشان داد که روایی همگرا این مقیاس را تأیید می‌کند. این پرسشنامه در پژوهش داخلی عباسی اسفنجیر و خطیبی (۱۳۹۵) هنجاریابی شد، روایی این ابزار به روش تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار گرفت و شاخص‌های برازش مدل در سطح مطلوبی قرار داشتند ($GFI=0/92$ ، $X2/df=2/79$)، $AGFI=0/95$ ، $CFI=0/88$ ، $IFI=0/88$ ، $RMSEA=0/93$ ، در این پژوهش برای نمره کل پرسشنامه آلفای کرونباخ ۰/۹۱ گزارش گردید و برای مؤلفه‌های همکاری ۰/۹۴، جرئت‌ورزی ۰/۹۱، مسئولیت‌پذیری ۰/۹۲ و خودکنترلی ۰/۸۰ محاسبه گردید. در پژوهش حاضر نیز شاخص‌های برازش مدل در سطح قابل قبولی قرار داشت ($SRMR=0/084$ و $NFI=0/61$) و مقدار آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۰ محاسبه شد و این شاخص برای مؤلفه‌های همکاری ۰/۸۳، جرئت‌ورزی ۰/۷۵، مسئولیت‌پذیری ۰/۷۱ و خودکنترلی ۰/۸۰ محاسبه گردید.

1. social skills rating system (SSRS)
2. Gresham, Elliott, Vance & Cook
3. Problem behaviors
4. Internalizing
5. Externalizing
6. Self-control
7. Engagement
8. Empathy

ج- پرسشنامه سرمایه‌های فرهنگی شربتیان و اسکندری (۱۳۹۶)^۱: برای

سنجش سرمایه‌ی فرهنگی از پرسشنامه سرمایه‌های فرهنگی شربتیان و اسکندری (۱۳۹۶) استفاده شد که مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی ذهنیت یافته، عینیت یافته و نهادینه‌شده را مورد ارزیابی قرار می‌دهد. این پرسشنامه دارای ۲۱ سؤال و سه مؤلفه است که به صورت ۵ گزینه‌ای از « ۱ اصلاً تا ۵ زیاد» هست. در این پرسشنامه حداقل نمره ۲۱ و حداکثر نمره ۱۰۵ است. در پژوهش شربتیان و اسکندری (۱۳۹۶) جهت بررسی پایایی این پرسشنامه ضریب آلفای کرونباخ $0/72$ را برای نمره کل سرمایه فرهنگی محاسبه و برای مؤلفه ذهنیت یافته $0/71$ ؛ برای مؤلفه عینیت یافته $0/61$ و برای مؤلفه نهادینه‌شده $0/45$ محاسبه کردند، روایی نیز از طریق تحلیل عامل مطلوب گزارش شد. در پژوهش حاضر نیز شاخص‌های برازش مدل در سطح قابل قبولی قرار داشت ($SRMR=0/090$ و $NFI=0/65$) و نتایج تحلیل پایایی ضرایب آلفای کرونباخ $0/88$ را برای نمره کل سرمایه فرهنگی محاسبه و برای مؤلفه ذهنیت یافته $0/85$ ؛ برای مؤلفه عینیت یافته $0/88$ و برای مؤلفه نهادینه‌شده $0/70$ محاسبه شد.

د- پرسشنامه سرمایه اجتماعی خانواده اکبری^۲ (FSCQ): این پرسشنامه توسط

اکبری (۱۳۹۳) بر اساس نظریه سرمایه اجتماعی کلمن (۱۹۹۰) تهیه شده است و دارای ۳۳ گویه و ۲ مؤلفه سرمایه اجتماعی درونی خانواده و سرمایه اجتماعی بیرونی خانواده است. این مقیاس در یک طیف لیکرت ۵ درجه‌ای (۱ خیلی کم تا ۵ خیلی زیاد) نمره‌گذاری می‌شود. سفیری، کمالی و خاتون مصلح (۱۳۹۵) در پژوهش خود برای سرمایه اجتماعی درون خانواده آلفای کرونباخ $0/93$ و برای سرمایه اجتماعی بیرون خانواده آلفای $0/91$ را گزارش کردند و قابل ذکر است که در این پژوهش‌ها اشاره‌ای به شاخص‌های تحلیل عامل تأییدی نشده است، بنابراین در پژوهش حاضر نیز تحلیل عامل تأییدی صورت گرفت که شاخص‌های برازش مدل در سطح قابل قبولی قرار داشت ($SRMR=0/09$ و $NFI=0/70$) و همچنین آلفای کرونباخ برای نمره کل $0/89$ و برای مؤلفه سرمایه اجتماعی بیرون خانواده $0/90$ و برای مؤلفه درون خانواده $0/87$ محاسبه شد.

1. Questionnaire of cultural assets of Sharbatian and Eskandari (2017)
2. Family social capital questionnaire (FSCQ)

یافته‌ها

توصیف جمعیت شناختی: والدین شرکت‌کننده در پژوهش حاضر شامل ۴۱۹ نفر بودند که از ۳۷۳ نفر (۸۹ درصد) مادر و ۴۶ نفر (۱۱ درصد) پدر تشکیل شدند. میانگین سنی مادران ۳۵/۲۵ سال و میانگین سنی پدران ۳۷/۶۹ سال بود. میانگین سنی فرزندان نیز برابر با ۹/۱۲ بود.

توصیف شاخص‌ها: در پژوهش حاضر اطلاعات آمار توصیفی شامل شاخص‌های تمایل مرکزی و پراکندگی است. در جدول ۱ میانگین و انحراف معیار متغیرها پژوهش آمده است.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه‌ها	کمترین	بیشترین	میانگین	انحراف استاندارد
مهارت اجتماعی	همکاری	۱۲	۲۷	۲۰/۵۰	۳/۶۷
	جرئت‌ورزی	۱۶	۳۰	۲۰/۰۸	۳/۲۳
	مسئولیت‌پذیری	۹	۲۱	۱۶/۱۶	۲/۵۱
	خودکنترلی	۱۱	۲۷	۲۰/۴۷	۳/۲۹
سبک‌های برخورد والدین با هیجان‌ات	کل	۵۲	۹۸	۷۶/۶۶	۹/۴۰
	تنبیهی	۷	۲۶	۱۷/۴۲	۳/۳۶
	کمینه‌سازی	۱۷	۳۵	۲۷/۰۲	۳/۶۵
	پربشانی	۱۴	۳۵	۲۵/۱۳	۳/۹۳
فرزندان	کل	۴۷	۹۲	۶۹/۵۸	۸/۳۵
	تشویق ابراز	۱۳	۲۸	۲۱/۲۶	۳/۱۶
	مسئله محور	۸	۲۷	۱۷/۷۸	۴/۰۵
	هیجان محور	۱۰	۲۸	۲۰/۶۹	۳/۰۳
سرمایه اجتماعی خانواده	کل	۳۱	۶۳	۴۶/۴۰	۵/۷۵
	درون خانواده	۱۸	۴۴	۳۳/۵۵	۴/۴۶
	بیرون خانواده	۱۲	۴۶	۲۸/۲۱	۶/۳۵
	کل	۴۰	۸۶	۶۱/۷۶	۸/۶۴
سرمایه فرهنگی	عینیت یافته	۹	۳۰	۱۶/۸۴	۴/۵۵
	ذهنیت یافته	۷	۲۵	۱۳/۷۰	۴/۲۸
	نهادینه شده	۳	۱۳	۶/۵۸	۲/۴۶
	کل	۱۸	۵۸	۳۴/۵۰	۹/۰۱

ج) سنجش مدل بیرونی (اندازه‌گیری): در بررسی مدل بیرونی پژوهش ابتدا بار عاملی سؤالات (شاخص‌های) پژوهش مورد بررسی قرار می‌گیرد. سپس پایایی و به دنبال آن روایی مدل درونی بررسی می‌شود.

بار عاملی شاخص‌ها؛ بارهای عاملی که نتایج آن در جدول ۲ آمده است بر اساس نظر محققان باید برابر و یا بیشتر از مقدار ۰/۴۰ شود (هایر، هولت، رینگل و سارستد^۱، ۲۰۱۶). بار عاملی سازه‌های تحقیق قبل از اصلاح مدل نشان داد که تنها در سازه سبک‌های غیر حمایتی برخورد والدین با هیجانات فرزندان مؤلفه سبک کمینه‌سازی دارای بار عاملی کمتر از ۰/۴۰ است که از تحلیل حذف شد و در سایر سازه‌ها تمام بارهای عاملی در وضعیت مناسب و با سطح معنی‌داری و قابل قبولی قرار دارد.

جدول ۲. بارهای عاملی و شاخص‌های روانی و پایایی متغیرهای پژوهش

متغیر	مؤلفه‌ها	بار عاملی	T	P	شاخص‌های روانی و پایایی		
					آلفای کرونباخ	rho_A	CR
مهارت اجتماعی	همکاری	۰/۷۸	۳۳/۲۰	۰/۰۰۰۱	۰/۷۸	۰/۷۸	۰/۸۶
	جرئت‌ورزی	۰/۶۹	۱۹/۳۹	۰/۰۰۰۱			
	مسئولیت‌پذیری	۰/۸۶	۵۴/۷۴	۰/۰۰۰۱			
	خودکنترلی	۰/۷۷	۲۵/۴۸	۰/۰۰۰۱			
سبک‌های غیر برخورد والدین با هیجانات فرزندان	تنبیهی	۰/۷۹	۱۳/۰۴	۰/۰۰۰۱	۰/۵۰	۰/۵۱	۰/۸۰
	کمینه‌سازی	-۰/۰۹	۰/۵۰	۰/۶۲۱			
	پریشانی	۰/۸۲	۱۱/۹۱	۰/۰۰۰۱			
سرمایه اجتماعی	تشویق ابراز مسئله محور	۰/۷۴	۱۸/۷۹	۰/۰۰۰۱	۰/۷۶	۰/۷۸	۰/۸۶
	هیجان محور	۰/۸۸	۴۸/۷۳	۰/۰۰۰۱			
	هیجان محور	۰/۸۳	۳۴/۸۶	۰/۰۰۰۱			
سرمایه فرهنگی	درون خانواده	۰/۹۶	۴۲/۷۹	۰/۰۰۰۱	۰/۴۷	۰/۸۶	۰/۷۵
	بیرون خانواده	۰/۵۶	۵/۹۰	۰/۰۰۰۱			
	عینیت یافته	۰/۸۶	۲۵/۳۵	۰/۰۰۰۱	۰/۷۸	۰/۸۰	۰/۸۷
	ذهنیت یافته	۰/۷۸	۱۰/۷۷	۰/۰۰۰۱			
	نهادینه‌شده	۰/۸۴	۲۰/۶۱	۰/۰۰۰۱			

پایایی مدل: برای بررسی پایایی مدل از معیار ضریب آلفای کرونباخ ضریب دایلون-گولداشتین rho_A و پایایی ترکیبی (CR) ۲ استفاده شد که در جدول ۲ ارائه شده است. نتایج نشان داد بعد از اصلاح بارهای عاملی مدل اندازه‌گیری شاخص آلفای کرونباخ برای سبک‌های غیر حمایتی برخورد با هیجان و همچنین سرمایه اجتماعی خانواده کمتر از ۰/۷ است که پایایی ضعیفی را نشان می‌دهد، اما این متغیرها به لحاظ CR بالاتر از ۰/۷۰ است که همان مقدار آستانه است که توسط هایر و همکاران (۲۰۱۶) پیشنهاد شده است. سایر متغیرها به لحاظ ضریب آلفای کرونباخ، ضریب دایلون-گولداشتین rho_A و CR

1. Hair, Hult, Ringle, & Sarstedt
2. composite reliability (CR)

در وضعیت مناسبی قرار دارند. علاوه بر این، اعتبار همگرا با استفاده از میانگین واریانس استخراج‌شده (AVE) ۱ توسط هر سازه موردبررسی قرار گرفت که این شاخص باید از واریانس ناشی از خطای اندازه‌گیری برای آن سازه فراتر رود (AVE باید از ۰/۵۰ تجاوز کند). همان‌طور که در جدول ۲ ارائه شده است، AVE برای تمام سازه‌ها در سطح مناسبی قرار دارد؛ بنابراین، نتایج روایی همگرا ۲ و سازگاری درونی سازه‌ها را تأیید می‌کند.

روایی افتراقی ۳: یکی از شاخص‌های ارزیابی روایی افتراقی از طریق بارهای متقاطع به روش فورنل و لارکر است. بر طبق نظر هایر و همکاران (۲۰۱۶) هر آیتیم یک سازه نسبت سایر سازه‌ها باید بار عاملی قوی‌تری بر روی سازه مربوط به خود داشته باشد. مطابق یافته‌ها، مجذور روایی همگرای هر سازه از مقادیر همبستگی بین سازه‌های دیگر بزرگ‌تر است، لذا مدل تحقیق، از نظر روایی واگرا مطابق روش فورنل و لارکر ۴ مورد تأیید است.

از شاخص‌های اندازه‌گیری کیفیت مدل در معادلات ساختاری به روش PLS شاخص اشتراک با روایی متقاطع (CvCom) و شاخص افزونگی (CV Red) است. این شاخص‌ها توانایی مدل مسیر را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان می‌سنجد. برای بررسی کل مدل اندازه‌گیری میانگین این شاخص‌ها محاسبه می‌شود و چنانچه میانگین این دو شاخص مثبت باشد، کل مدل اندازه‌گیری از کیفیت مناسبی برخوردار است. همچنین سه مقدار ۰/۰۲، ۰/۱۵ و ۰/۳۵ برای شاخص CvCom و شاخص CV Red به ترتیب میزان کیفیت کم، متوسط و زیاد را برای مدل اندازه‌گیری ارائه می‌دهند. نتایج مربوط به این شاخص در جدول ۴ قابل مشاهده است. با توجه به میانگین شاخص اشتراک ۰/۲۴ و میانگین شاخص افزونگی ۰/۰۶ می‌توان کیفیت مطلوب را مدل ارزیابی نمود.

جدول ۴. نتایج آزمون مدل ساختاری

متغیرها	ضریب تعیین R2	CV Com	CV Red
		1-SSE/SSO	1-SSE/SSO
سبک‌های حمایتی	۰/۰۶	۰/۳۵	۰/۰۴
سبک‌های غیر حمایتی	۰/۰۵	۰/۰۹	۰/۰۳
سرمایه اجتماعی		۰/۰۸	
سرمایه فرهنگی		۰/۳۶	
مهارت اجتماعی	۰/۲۰	۰/۳۴	۰/۱۲
میانگین	۰/۱۰	۰/۲۴	۰/۰۶

1. average variance extracted (AVE)
2. convergent validity
3. discriminant validity
4. fornell-larcker

ضریب تعیین R2 معیاری است که برای متصل کردن بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار می‌رود میانگین R2 تعدیل شده برای متغیرهای مدل برابر با ۰/۱۰ به دست آمد که نشان دهنده قابل توجه بودن اثر متغیرها در مدل هستند. شاخص‌های برازش مدل قبل از اصلاح مدل (SRMR=۰/۰۹۴ و NFI=۰/۵۸) و بعد از اصلاح مدل (NFI=۰/۰۸۹) SRMR و NFI=۰/۶۱) است که نشان دهنده بهبود شاخص‌ها بعد از اصلاح مدل است. مدل ساختاری: در معادلات ساختاری به روش PLS، قدرت توضیحی یک مدل ساختاری توسط مسیرهای ساختاری و R2 متغیرهای وابسته بررسی می‌شود. یافته‌های مربوط به اثرات مستقیم و غیرمستقیم و اثرات کل در جدول ۵ خلاصه شده است.

جدول ۵. اثرات مستقیم، غیرمستقیم و اثرات کل (مستقیم و غیرمستقیم)

اثرات کل			اثرات مستقیم			مسیرهای مستقیم
مقادیر P	T	β	مقادیر P	T	β	
۰/۰۰۰/۰	۴/۳/۴	۰/۲/۰	۱/۰۰۰/۰	۴/۳/۴	۰/۲/۰	سبک‌های حمایتی برخورد با هیجان < مهارت اجتماعی
۰/۰۰۰/۰	۶/۲/۶	۰/۵/۰	۰/۰۰۰/۰	۶/۲/۶	۰/۵/۰	سبک‌های غیر حمایتی برخورد با هیجان < مهارت اجتماعی
۰/۰۰۰/۰	۴/۰/۴	۰/۲/۰	۱/۰۰۰/۰	۴/۰/۴	۰/۲/۰	سرمایه اجتماعی < سبک‌های حمایتی برخورد با هیجان
۰/۰۰۰/۰	۳/۷/۴	۰/۲/۰	۱/۰۰۰/۰	۳/۷/۴	۰/۲/۰	سرمایه اجتماعی < سبک‌های غیر حمایتی برخورد با هیجان
۰/۰۰۰/۰	۶/۴/۷	۰/۳/۰	۱/۰۰۰/۰	۶/۴/۵	۰/۳/۰	سرمایه اجتماعی < مهارت اجتماعی
۰/۰۰۰/۰	۲/۰/۸	۰/۱/۰	۰/۰۰۰/۰	۲/۰/۸	۰/۱/۰	سرمایه فرهنگی < سبک‌های حمایتی برخورد با هیجان
۰/۰۰۰/۰	۸/۵/۰	۰/۳/۰	۰/۰۰۰/۰	۸/۵/۰	۰/۳/۰	سرمایه فرهنگی < سبک‌های غیر حمایتی برخورد با هیجان
۰/۰۰۰/۰	۲/۱/۸	۰/۲/۰	۰/۰۰۰/۰	۲/۱/۸	۰/۲/۰	سرمایه فرهنگی < مهارت اجتماعی

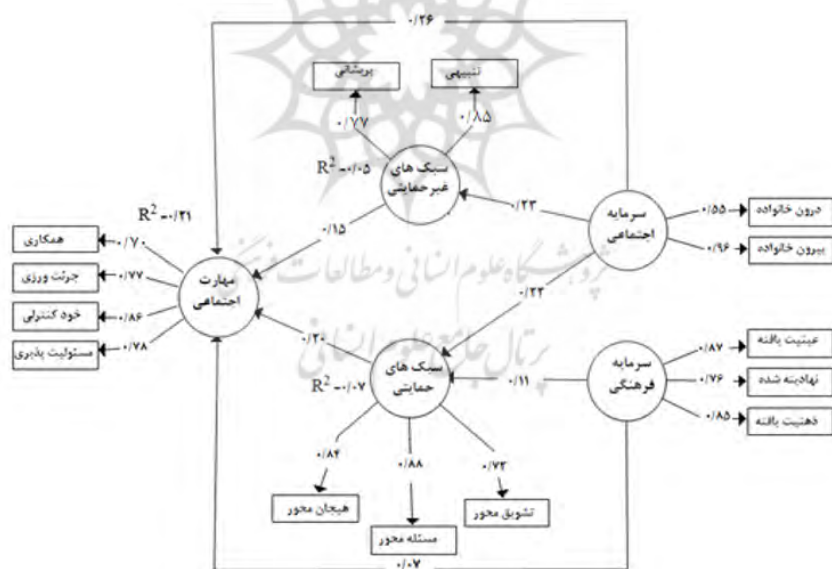
اثرات کل			اثرات مستقیم			مسیرهای مستقیم
مقادیر P	T	β	مقادیر P	T	β	
اثرات غیرمستقیم						
						مسیرهای غیرمستقیم ویژه
						سرمايه اجتماعى -> سبک‌های حمایتی -> مهارت اجتماعى
						سرمايه فرهنگى -> سبک‌های حمایتی -> مهارت اجتماعى
						سرمايه اجتماعى -> سبک‌های غیر حمایتی -> مهارت اجتماعى
						سرمايه فرهنگى -> سبک‌های غیر حمایتی -> مهارت اجتماعى

$p < .05$ * $p < .01$ ** $\Omega.S$ غير معنی دار $p =$

نتایج نشان داد که مسیر مستقیم سبک‌های حمایتی بر خورد با هیجان به مهارت اجتماعی معنی‌دار است ($\beta = 0.20$; $p < 0.001$; $t = 4.36$)، یعنی با افزایش سبک‌های حمایتی بر خورد با هیجان در والدین، مهارت اجتماعی فرزندان نیز افزایش می‌یابد. مسیر مستقیم سبک‌های غیر حمایتی بر خورد با هیجان به مهارت اجتماعی فرزندان معنی‌دار است ($\beta = 0.15$; $p < 0.003$; $t = 2.96$)، یعنی با افزایش سبک‌های غیر حمایتی بر خورد با هیجان در والدین مهارت اجتماعی فرزندان افزایش می‌یابد. مسیر مستقیم سرمايه اجتماعى خانواده به سبک‌های حمایتی بر خورد با هیجان معنی‌دار است ($\beta = 0.22$; $p < 0.001$; $t = 4.05$)، به عبارتی سرمايه اجتماعى خانواده در والدین، سبک‌های حمایتی بر خورد با هیجان را افزایش می‌دهد. مسیر مستقیم سرمايه اجتماعى خانواده به سبک‌های غیر حمایتی بر خورد با هیجان معنی‌دار است ($\beta = 0.23$; $p < 0.001$; $t = 4.82$)، یعنی سرمايه اجتماعى خانواده در والدین سبک‌های غیر حمایتی بر خورد با هیجان را افزایش می‌دهد. مسیر مستقیم سرمايه اجتماعى خانواده به مهارت اجتماعی معنی‌دار است ($\beta = 0.26$; $p < 0.001$; $t = 5.39$)، یعنی سرمايه اجتماعى خانواده در والدین مهارت اجتماعی فرزندان را افزایش می‌دهد. مسیر مستقیم سرمايه فرهنگى به سبک‌های حمایتی بر خورد با هیجان

معنی‌دار است ($t=2/03$; $p<0/0001$; $\beta=0/11$)، به عبارتی سرمایه فرهنگی در والدین سبک‌های حمایتی برخوردار با هیجان را افزایش می‌دهد. مسیر مستقیم سرمایه فرهنگی به سبک‌های غیر حمایتی برخوردار با هیجان معنی‌دار نیست ($t=0/57$; $p<0/56$; $\beta=0/033$)، یعنی رابطه بین سرمایه فرهنگی و سبک‌های غیر حمایتی برخوردار با هیجان فرزندان وجود ندارد. مسیر مستقیم سرمایه فرهنگی به مهارت اجتماعی معنی‌دار نیست ($t=1/53$; $p<0/12$; $\beta=0/08$)، یعنی رابطه بین سرمایه فرهنگی و مهارت اجتماعی فرزندان وجود ندارد.

یافته‌ها نشان داد که مسیر غیرمستقیم سرمایه اجتماعی خانواده به مهارت‌های اجتماعی با توجه به نقش واسطه‌ای سبک‌های حمایتی برخوردار با هیجان ($t=2/64$; $p<0/009$; $\beta=0/044$) و همچنین نقش واسطه‌ای سبک‌های غیر حمایتی برخوردار با هیجان ($t=2/50$; $p<0/013$; $\beta=0/033$) معنی‌دار است. یعنی سرمایه اجتماعی خانواده به واسطه‌ای سبک‌های حمایتی برخوردار با هیجان، تبیین‌کننده مهارت‌های اجتماعی فرزندان است و به نحوی می‌توان گفت سرمایه اجتماعی خانواده با توجه به تغییری که در افزایش سبک‌های حمایتی برخوردار با هیجان در والدین ایجاد می‌کند می‌تواند منجر به رشد بهتر مهارت‌های اجتماعی در فرزندان گردد. در شکل (۲) نتایج نهایی مدل بعد از حذف مسیرهای غیرمعنی‌دار قابل مشاهده است.

شکل ۲. نتایج معادلات ساختاری

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر باهدف بررسی نقش واسطه‌ای سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات منفی در پیش‌بینی مهارت‌های اجتماعی فرزندان بر اساس سرمایه اجتماعی خانواده و سرمایه فرهنگی والدین انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که سرمایه اجتماعی خانواده هم به‌طور مستقیم و هم با واسطه سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات، پیش‌آیند مهارت‌های اجتماعی فرزندان است. این بخش از یافته‌های پژوهش همسو با پژوهش‌های (آیزنبرگ، ۲۰۲۰؛ تارابیان و شاو، ۲۰۱۸؛ بورشتاین و همکاران، ۲۰۱۱؛ بورشتاین و همکاران، ۲۰۰۷؛ بلسکی و جافی، ۲۰۰۶؛ بلسکی و بارند، ۲۰۰۲؛ آیزنبرگ، کامبرلند و اسپینارد، ۱۹۹۸ و بلسکی، ۱۹۸۴) است و حتی برخی از پژوهشگران بیان می‌کنند که سرمایه‌ها اجتماعی به‌طور فزاینده‌ای بر پیامدهای اجتماعی کودکان تأثیر می‌گذارند (پارسل، دوفر و زیتو، ۲۰۱۰ و پارسل و دوفر، ۲۰۰۱) به‌طوری‌که سرمایه‌های اجتماعی خانواده دارای اثراتی قوی بر مهارت‌های اجتماعی و در تعامل با سایر عوامل منجر به سازگاری اجتماعی بیشتر کودکان می‌شود (پارسل، دوفر و زیتو، ۲۰۱۰).

در تبیین این یافته باید گفت سرمایه اجتماعی والدین می‌تواند از طریق تأثیراتی که روی شیوه فرزند پروری به‌ویژه در شیوه برخورد والدین با هیجانات در موقعیت اجتماعی دارد، منجر به اجتماعی شدن کودک به لحاظ هیجانی گردد. سرمایه اجتماعی خانواده نشان‌دهنده شبکه اجتماعی و روابط بین افراد بالغ و کودکان است که برای کودک در حال رشد بسیار مهم است (کلمن، ۱۹۹۰). در پژوهش حاضر سرمایه اجتماعی خانواده به دو نوع سرمایه اجتماعی درون خانواده و بیرون خانواده مورد توجه قرار گرفت که با توجه به بارهای عاملی در مدل اندازه‌گیری می‌توان گفت سرمایه اجتماعی درون خانواده نقش بیشتری نسبت به سرمایه اجتماعی بیرون خانواده در تبیین سرمایه اجتماعی خانواده داشته و در مدل حاضر سرمایه اجتماعی درون خانواده قدرت تبیین‌کنندگی بیشتری داشت. خانواده‌های که دارای تعاملات بیشتری با کودک خود هستند با ایجاد جوی حمایتی به لحاظ هیجانی می‌توانند فرزندان اجتماعی‌تر داشته باشند و همان‌طور که در شکل (۱) مشاهده شد، سرمایه اجتماعی خانواده هم به‌طور مستقیم و هم به‌واسطه سبک‌های برخورد حمایتی منجر به افزایش مهارت اجتماعی فرزندان می‌شوند. البته در پژوهش حاضر سبک‌های غیر حمایتی نیز نقش واسطه‌ای در تبیین مهارت اجتماعی فرزندان بر اساس سرمایه اجتماعی خانواده دارد. در تبیین چرایی این یافته باید گفت برخی از پژوهشگران بر این باورند که همیشه سرمایه اجتماعی منجر به پیامدهای مطلوب نمی‌گردد بلکه کیفیت سرمایه اجتماعی است که پیامدهای مثبت به همراه دارد (پارسل و دوفر، ۲۰۱۰). به‌عنوان مثال شاید خانواده به لحاظ کمیت در سرمایه اجتماعی درون خانواده و بیرون خانواده در وضعیت مناسبی باشند، اما این تعاملات به لحاظ کیفیت در سطح پایینی قرار داشته باشد و این تعاملات نه‌تنها سازنده نبوده بلکه اثرات نامطلوبی نیز به همراه داشته باشد که می‌تواند حتی منجر به ایجاد سبک‌های غیر حمایتی

همچون واکنش‌های پریشانی و حتی تنبیهی والدین گردد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که سبک‌های غیر حمایتی نیز می‌توانند تبیین‌کننده مهارت اجتماعی در فرزندان باشد که نتیجه‌ای قابل توجه است به طوری که سبک‌های غیر حمایتی همچون واکنش‌های پریشانی و تنبیهی پیش-بینی‌کننده مهارت اجتماعی فرزندان بوده و والدین با سبک‌های غیر حمایتی برخورد با هیجان نیز مهارت اجتماعی فرزندان را گزارش داده‌اند.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که سرمایه فرهنگی می‌تواند به‌طور مستقیم تبیین‌کننده سبک‌های برخورد حمایتی والدین باشد، اما این رابطه نسبت به تأثیر سرمایه اجتماعی بر متغیرهای درون‌زای مدل بسیار ضعیف است و صرفاً روابط مستقیم معنی‌دار هستند. این یافته همسو با برخی از پژوهش‌ها و مدل‌های فرزند پروری است که به نقش ویژگی بافت (اجتماعی و فرهنگی) خانواده در شیوه‌های فرزندپروری مرتبط با هیجان به‌وسیله والدین اشاره داشتند (کوآی و همکاران، ۲۰۲۰؛ آیزنبرگ، ۲۰۲۰ و بلسکی، ۱۹۸۴). سرمایه‌ی فرهنگی گرایش و عادت‌های دیرپایی است که در فرایند اجتماعی شدن حاصل می‌شوند و اهداف فرهنگی ارزشمند، مانند صلاحیت‌های تحصیلی و فرهیختگی را شامل می‌شود (انهیرو، جورجین و فرانک، ۱۹۹۳). این شکل از سرمایه به نظر می‌رسد بتواند نقش مؤثری در نحوه تعامل والدین با هیجانات منفی فرزند داشته باشد و همان‌گونه که در نتایج پژوهش حاضر نیز دیده می‌شود رابطه معنی‌داری بین سرمایه فرهنگی و شیوه برخورد حمایتی والدین وجود دارد، چراکه وجود سرمایه فرهنگی می‌تواند با ایجاد منش‌ها و عادات فرهنگی طبقه حاکم زمینه را برای اجتماعی سازی هیجانی، حمایتی فراهم سازد. بنا بر نظر بوردیو (۱۹۸۶) داشتن سرمایه‌ی فرهنگی بیشتر به معنای داشتن توانایی و گرایش به فرهنگ و هنر متعالی است که خود می‌تواند در چرایی ارتباط بین سرمایه فرهنگی و شیوه‌های حمایتی برخورد با هیجان‌ها تبیین‌گر باشد. در کنار سرمایه فرهنگی همان‌طور که در فرضیه قبل موردتوجه قرار گرفت نباید نقش سایر سرمایه‌های اجتماعی و اقتصادی را در این فرایند نادیده گرفت به عقیده‌ی بوردیو (۱۹۸۶) افرادی که در سطح اجتماعی و اقتصادی بالاتری قرار دارند، در مصرف کالای فرهنگی، ارائه‌ی روش‌ها و منش‌ها الگوهای متفاوتی دارند و از نظر تحصیلی نیز فرزندان طبقات بالا بیشتر به سرمایه‌ی فرهنگی دست می‌یابند. برخورداری بیشتر از این سرمایه‌ها موجب تغییرات ذهنی و رفتاری کوشگران اجتماعی (والدین و فرزندان) می‌شود و این تغییرات خود را در سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات و همچنین مهارت اجتماعی فرزندان نشان می‌دهد. نتایج نشان می‌دهند که سرمایه فرهنگی تأثیر مستقیم و غیرمستقیم معنی‌داری بر مهارت اجتماعی فرزندان ندارد که نا همسو با نتایج برخی از پژوهش‌ها و مدل‌های فرزند پروری است که نشان می‌دهند، ویژگی بافت فرهنگی خانواده که می‌توان آن را در سرمایه فرهنگی خانواده خلاصه کرد، فراهم‌کننده شرایط حمایتی در موقعیت‌های استرس‌زای اجتماعی است و از این مسیر بستر اجتماعی شدن فرزند را فراهم می‌سازد (آیزنبرگ، ۲۰۲۰؛ والتته و همکاران، ۲۰۲۰ و کوآی و همکاران، ۲۰۲۰). در تبیین این یافته باید گفت به نظر می‌رسد سرمایه فرهنگی که به نظر بوردیو (۱۹۸۴) نیز نقشی مهم اما لطیف در زندگی اجتماعی هر فرد ایفا می‌کند و به‌نوعی آشنایی با فرهنگ

مشروع در جامعه است، در جامعه ایران نمی‌تواند فراهم‌کننده شرایط مناسب، به‌ویژه در حوزه فرزند پروری برای اجتماعی شدن فرزندان گردد. این عدم تأثیر سرمایه فرهنگی بر اجتماعی شدن فرزندان می‌تواند ناشی از کیفیت سرمایه فرهنگی در جامعه باشد به‌عنوان مثال در مؤلفه سرمایه فرهنگی نهادینه‌شده که بیانگر میزان تحصیلات و مدارج علمی است، در جامعه ایران بالا رفتن سطح تحصیلات افراد منجر به افزایش دانش و مهارت فرزند پروری در والدین نشده است، این موضوع می‌تواند نشان‌دهنده عدم توازن کمیت و کیفیت در سرمایه فرهنگی والدین باشد.

نتایج نشان داد، سرمایه اجتماعی خانواده می‌تواند نقش قابل توجهی در تبیین نحوه برخورد والدین با هیجانات فرزندان داشته و به نحوی اجتماعی سازی هیجانی فرزندان را تحت تأثیر خود قرار دهد. این سرمایه اجتماعی می‌تواند با تغییراتی که در شیوه‌های برخورد با فرزندان ایجاد می‌کند منجر به فراهم شدن شرایط مناسب برای پرورش مهارت‌های اجتماعی چون همکاری، مسئولیت‌پذیری، خودکنترلی و جرئت ورزی شوند. با توجه به یافته‌های پژوهش می‌توان گفت سرمایه فرهنگی هرچند ضعیف اما معنی‌دار پیش‌بینی‌کننده برخورد والدین با هیجانات فرزندان بوده و به نحوی اجتماعی سازی هیجانی فرزندان را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد. به‌طور کلی برخورداری بیشتر از این سرمایه‌های اجتماعی و فرهنگی موجب تغییرات ذهنی و رفتاری کنشگران اجتماعی (والدین و فرزندان) می‌شود و این تغییرات خود را در سبک‌های والدین در برخورد با هیجانات و همچنین مهارت اجتماعی فرزندان نشان می‌دهد. علاوه بر این، تلاش جهت رفع محدودیت‌ها، پژوهش حاضر همچنان کاستی‌هایی دارد که در ادامه به مواردی اشاره می‌شود. وجود شرایط همه‌گیری کرونا می‌تواند تأثیر مداخله‌کننده در نتایج پژوهش به‌ویژه در متغیرهایی چون سرمایه اجتماعی داشته باشد چراکه شیوع بیماری کرونا شرایط اجتماعی خاصی را به همراه آورده است که می‌تواند تعاملات اجتماعی و به تبع آن سرمایه اجتماعی خانواده را تحت تأثیر قرار دهد. شرایط همه‌گیری کرونا محقق را مجبور به استفاده از نسخه آنلاین پرسشنامه نمود که می‌تواند محدودیت‌هایی را ایجاد کند. از جمله محدودیت‌های روش شناختی که در پژوهش‌های مبتنی بر همبستگی وجود دارد، تبیین علی است و علیرغم آن که در پژوهش حاضر مدل‌سازی معادلات ساختاری جهت رفع این محدودیت مورد استفاده قرار گرفته است، باید در استنباط علی جانب احتیاط رعایت شود. پیشنهاد می‌شود محققان در پژوهش‌های آینده تأکید ویژه بر مشارکت پدران داشته باشند و با مشارکت پدران به مقایسه نتایج بپردازند و بررسی نقش جنسیت والد در اجتماعی سازی هیجانی فرزندان بپردازند. با توجه به محدودیت‌های روش همبستگی در کنترل متغیرهای مزاحم پیشنهاد می‌شود محققان در پژوهش‌های آینده از طرح‌های پژوهشی استفاده کنند که بتوان برخی از متغیرهای مزاحم کنترل شود.

تقدیر و تشکر

نویسندگان پژوهش بر خود لازم می‌دانند از تمامی اساتید گرامی، اعضای هیئت‌علمی دانشگاه شیراز و از تمامی کسانی که با نقد و نظرات ارزنده خود باعث بهبود کیفیت این پژوهش گردیدند و همچنین

والدین محترم ساکن در شهر یزد که صمیمانه در انجام این پژوهش همکاری کردند، نهایت سپاس و قدردانی را به عمل آورند.

منابع

- اکبری، نرگس (۱۳۹۳). سنجش رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و شهروندی فعال جوانان مجرد ۱۸-۳۲ سال شهر تهران. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، تهران: دانشگاه الزهرا (س).
- سفیری، خدیجه، کمالی، افسانه، و مصلح، نرجس خاتون (۱۳۹۴). بررسی رابطه سرمایه اجتماعی خانواده و مشارکت دینی با هویت دینی نوجوانان. *مجله جامعه‌شناسی ایران*، ۱۵، (۳)، ۱۶۲-۱۹۸.
- شربتیان، محمدحسن، و اسکندری، زهرا (۱۳۹۶). تحلیل جامعه‌شناختی شاخص‌های سرمایه فرهنگی و عوامل مؤثر بر آن (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه‌های پیام نور و آزاد اسلامی قاین)، *فصلنامه مطالعات فرهنگی-اجتماعی خراسان*، ۳۸، (۱۱): ۸۴-۵۷.
- Adebisi, R. O., Iroham, N. S. & Amwe, R. A. (2014). The efficacy of social stories intervention for improving social behaviours in children with autism spectrum disorders: A meta-analysis. *European Journal of Humanities and Social Sciences*, 30(1), 1599-1612.
- Angélico, A., Paulo, C. J., Alexandre S. & Louriero, S. R. (2013). Social anxiety disorder and social skills: A critical review of the literature. *International Journal of Behavioral Consultation and Therapy*, 7 (4), 16-33.
- Belsky, J. (1984). The determinants of parenting: A process model. *Child Development*, 55(1), 83-96.
- Belsky, J., & Barends, N. (2002). Personality and parenting. In M. H. Bornstein (Ed.), *Handbook of parenting: Being and becoming a parent* (pp. 415-438). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Belsky, J., & Fearon, R. M. P. (2002). Early attachment security, subsequent maternal sensitivity, and later child development: Does continuity in development depend upon continuity of caregiving? *Attachment & Human Development*, 4(3), 361-387.
- Belsky, J., & Jaffee, S. R. (2006). The multiple determinants of parenting. In D. Cicchetti, & D. J. Cohen (Eds.). *Developmental psychopathology: Risk, disorder, and adaptation* (pp. 38-85). (2nd ed.). Hoboken, NJ: John Wiley & Sons Inc.
- Bornstein, M. H., Hahn, C., Haynes, O. M., Belsky, J., Azuma, H., Kwak, de Galperín, C. Z. (2007). Maternal personality and parenting cognitions in crosscultural perspective. *International Journal of Behavioral Development*, 31(3), 193-209.
- Bornstein, M. H., Hahn, C.-S., & Haynes, O. M. (2011). Maternal personality, parenting cognitions, and parenting practices. *Developmental Psychology*, 47(3), 658-675.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In J. Richardson (Editor), *Handbook of Theory and Research for Sociology of Education*. Greenwood, New York. 241-258.

- Bronfenbrenner, U., & Morris, P. A. (2006). The bioecological model of human development. In W. Damon (Series Ed.) & R. M. Lerner (Vol. Ed.), *Handbook of child psychology: Theoretical model of human development* (pp. 793-828). New York, NY: John Wiley.
- Bhugra, D., Watson, C., & Ventriglio, A. (2021). Migration, cultural capital and acculturation. *International review of psychiatry* (Abingdon, England), 33(1-2), 126–131.
- Coleman, J. S. (1990). Commentary: Social Institutions and Social Theory. *American Sociological Review*, 55(3), 333.
- Cui, L., Criss, M. M., Ratliff, E., Wu, Z., Houlberg, B. J., Silk, J. S., & Morris, A. S. (2020). Longitudinal links between maternal and peer emotion socialization and adolescent girls' socioemotional adjustment. *Developmental Psychology*, 56(3), 595–607.
- Denham, S. A., Ferrier, D. E., & Bassett, H. H. (2020). Preschool teachers' socialization of emotion knowledge: Considering socioeconomic Risk. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 69(3), 101-160.
- Eisenberg, N. (2020). Findings, issues, and new directions for research on emotion socialization. *Developmental Psychology*, 56(3), 664–670.
- Eisenberg, N., Cumberland, A., & Spinrad, T. L. (1998). Parental socialization of emotion. *Psychological Inquiry*, 9, 241–273.
- Fabes, R. A., Poulin, R. E., Eisenberg, N., & Madden-Derdich, D. A. (2002). The coping with children's negative emotions scale (CCNES): Psychometric properties and relations with children's emotional competence. *Marriage and Family Review*, 34, 285–310.
- Fabes, R.A., Eisenberg, N., & Bernzweig, J. (1990). The coping with children's negative emotions scale: Procedures and scoring. Available from authors. Arizona State University
- Garner, P. W. (1999). Continuity in emotion knowledge from preschool to middlechildhood and relation to emotion socialization. *Motivation and Emotion*, 23(4), 247-266.
- Godleski, S. A., Eiden, R. D., Shisler, S., & Livingston, J. A. (2020). Parent socialization of emotion in a high-risk sample. *Developmental Psychology*, 56(3), 489–502.
- Gresham, F. M., & Elliott, S. N. (1990). *Social skills rating system: manual*. Circle Pines, MN: American Guidance.
- Hair, J. F., Hult, G. M., Ringle, C. M., & Sarstedt, M. (2016). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. SAGE Publications, Inc.
- Henriques, G. (2016). The behavioral shutdown theory of depression. *Psychology Today*.

- Kamper-DeMarco, K. E., Shankman, J., Fearey, E., Lawrence, H. R., & Schwartz-Mette, R. A. (2020). Linking social skills and adjustment. *Social Skills Across the Life Span*, 47–66.
- Kingery, J. N., Erdley, C. A., & Scarpulla, E. (2020). Developing social skills. In *Social Skills Across the Life Span*, 25–45.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practices of structural equation modeling* (Forth Eds.). New York: Guilford.
- Kyung Lee, W., & Sun Joo, Y. (2020). Adolescent extracurricular activity participation: associations with parenting stress, mother–adolescent closeness, and social skills. *Children and Youth Services Review*, 116(6), 105-110.
- McNeil, D., & Zeman, J. (2021). Adolescents' reluctance to express emotions: relations to parent emotion socialization. *Journal of Child Family Study*, 30(1), 107–120
- Parcel, T. L. & Dufur, M. J. (2001). Capital at home and at school: Effects on child social adjustment. *Journal of Marriage and Family*, 63, 32 – 47.
- Parcel, T. L., Dufur, M. J., & Zito, R. C. (2010). Capital at home and at school: A review and synthesis. *Journal of Marriage and Family*, 72, 828–846.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Saarni, C. (1999). *The development of emotional competence*. Guilford Press.
- Taraban, L., & Shaw, D.S. (2018). Parenting in context: Revisiting Belsky's classic process of parenting model in early childhood. *Developmental Review*, 48(1), 55–81.
- Tierney, J., Dowd, T., & Green, E. (2016). *Teaching social skills to youth: an easy-to-follow guide to teaching 183 basics to complex life skills*, Boys Town Press.
- Valiente, C., Swanson, J., DeLay, D., Fraser, A. M., & Parker, J. H. (2020). Emotion-related socialization in the classroom: Considering the roles of teachers, peers, and the classroom context. *Developmental Psychology*, 56(3), 578–594.